

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕХАНІЗМІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО ВПЛИВУ НА ГУМАНІТАРНИЙ ПРОСТІР

Кучинська Яна Олександрівна

здобувач вищої освіти магістерського рівня
Житомирський державний університет
ім. Івана Франка, Україна

У сучасних умовах розвитку України громадянське суспільство відіграє ключову роль у формуванні гуманітарного простору, що охоплює освіту, культуру, медіа, соціальні ініціативи та інші сфери суспільного життя. Активна участь громадян у процесах гуманітарної політики сприяє розвитку демократичних інституцій, формуванню національної ідентичності та зміцненню соціальної згуртованості. Водночас недостатній рівень взаємодії між державними структурами та громадянськими інституціями, а також виклики, пов'язані з інформаційною безпекою, вимагають розробки ефективних механізмів впливу громадянського суспільства на гуманітарну політику.

Повномасштабне російське вторгнення в Україну та запровадження воєнного стану стали безпрецедентним викликом для українського суспільства. Ці події не лише спричинили масштабну гуманітарну кризу, а й створили унікальні умови для розвитку громадянського суспільства. Війна водночас породила суттєві труднощі й підкреслила ключову роль громадянської активності у забезпеченні національної стійкості та виживання держави. Аналіз трансформацій, що відбуваються в рамках громадянського суспільства, набуває критичного значення для формування ефективної державної політики на національному та міжнародному рівнях, орієнтованої на підтримку нагальних потреб України та її сталий розвиток [1].

Відповідно до чинного законодавства, воєнний стан в Україні є особливим правовим режимом, що вводиться на всій території країни або в окремих її регіонах у випадку збройної агресії, загрози нападу, небезпеки державній незалежності та територіальній цілісності України. Воєнний стан надає державним органам влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування розширені повноваження, необхідні для відсічі агресії, забезпечення національної безпеки та усунення загроз, а також передбачає тимчасове обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав юридичних осіб із визначенням строку дії таких обмежень. Правовою базою для запровадження воєнного стану є Конституція України та Закон України «Про правовий режим воєнного стану».

З часом пріоритети громадських організацій зазнали певних трансформацій. У 2023 році порівняно з 2022-м спостерігалось незначне зниження частки організацій, які визначали основним напрямком своєї діяльності допомогу армії та постраждалим унаслідок військової агресії. Війна стимулювала посилення співпраці між громадськими організаціями, що виразилося у зростанні кількості спільних ініціатив, спрямованих на підтримку українського суспільства і протидію збройній агресії [3].

Загальна загроза та нагальність викликів сприяли подоланню раніше існуючої конкуренції в секторі, сприяючи консолідації зусиль для підвищення ефективності діяльності. Одним із центральних викликів для громадянського суспільства в умовах воєнного конфлікту залишається забезпечення фінансування. Міжнародні донори виступають головним джерелом фінансової підтримки українських громадських організацій [2]. Експертні оцінки свідчать про збільшення обсягів фінансування та розширення кола активних донорів у 2023 році. Водночас лише 17% організацій отримали міжнародну допомогу після початку повномасштабної агресії 24 лютого 2022 року [3].

Висока залежність від зовнішнього фінансування породжує занепокоєння щодо довгострокової фінансової стабільності та потенційних змін у пріоритетах донорів [1]. Частка організацій, що фінансуються з державного або місцевих бюджетів, у 2023 році дещо зросла і склала 7,9% . Важливими джерелами ресурсів залишаються також пожертви населення, членські внески, краудфандингові кампанії та підтримка місцевого бізнесу. Незважаючи на суттєву міжнародну підтримку, диверсифікація фінансових джерел і забезпечення їхньої сталості є пріоритетними завданнями для розвитку громадянського суспільства. Суттєвим викликом у воєнних умовах є також безпека волонтерів. Основними принципами безпеки є пріоритетність власної безпеки, уникнення паніки, фокусування на конкретних напрямках допомоги та підтримка людей, які перебувають поруч .

Отже, громадянське суспільство стало невід'ємним елементом гуманітарної політики України та ключовим фактором її відновлення та сталого розвитку в умовах війни.

Список використаних джерел

1. Бабкін В. О. Глобалізаційні культурні процеси та їх вплив на функціональне призначення національної культури. Мистецтвознавчі записки. 2018. Вип. 33. С. 55-62.
2. Громадянське суспільство України в умовах війни: звіт з комплексного соціологічного дослідження. URL: https://ednannia.ua/images/Procurements/Громадянське_суспільство_України_в_умовах_війни_звіт_з_комплексного_соціологічного_дослідження.pdf
3. Дослідження «Вплив воєнного стану на громадську участь в Україні» 2022. URL: <https://komsamovr.rada.gov.ua/uploads/documents/43841.pdf>